

brodske hladnjače, ona će biti tokom prijevoza izložena izvanrednim rizicima kada u hladnjačama nije bila održavana za tu robu propisano niska temperatura. Budući da u gornjem slučaju ta temperatura nije bila održavana, teret je bio tokom prijevoza izložen izvanrednim rizicima, pa se ne može tvrditi da je šteta posljedica prirodnog svojstva robe. Štetu je isključivo skrivio krcatelj svojom netočnom izjavom o robi koja je brođara zavela u bludnju u pogledu potrebnog održavanja niske temperature.

B.J.

VRHOVNI SUD SJEDINJENIH
AMERIČKIH DRŽAVA

Presuda od 12.VI 1972.

ZAPATA Off-Shore Co. c/a "Bremen" i
Unterweser Reederei G.m.b.H.

Tegljenje - Oštećenje tegljača - Ugovorena nadležnost engleskog suda - Takav uglavak je valjan ako stranka koja ga pobija ne dokaže da je za nju vrlo nepravičan i tegotan, a da to kod zaključivanja ugovora nije zhalala - Samo vrlo jaki razlog javnog poretka može isključiti primjenu takvog uglavka o stranoj sudskoj nadležnosti

Tužitelj vlasnik dizalice "Chaparral" zaključio je s tuženim vlasnikom broda-tegljača "Bremen" ugovor o tegljenju u kojem je bila sadržana klauzula o nadležnosti prema kojoj je za sve sporove iz toga ugovora bio nadležan prvostepeni sud u Londonu ("Court of Justice", kako se u ugovoru kaže). U tom istom ugovoru bilo je rečeno i to da brođar tegljača ne odgovara za nautičku krivnju svoje posade, i da je šteta na tegljenom objektu na teret njegovog vlasnika. Ponudjeno osiguranje rizika tegljenja za račun vlasnika "Chaparrala" od strane vlasnika tegljača je otklonjeno. Tegljenje je trebalo obaviti iz luke Venice u Luizijani u Ravenu u Italiji. Tokom tegljenja u Meksičkom zaljevu došlo je do oštećenja naprava na dizalici uslijed jakog nevremena. Nastalu štetu tužitelj traži od tuženoga.

Tuženi brođar "Bremena" ustao je u Londonu pred Engleskim prvostepenim sudom (High Court of Justice) tužbom na platež neisplaćenoga mu iznosa iz ugovora o tegljenju, i za naknadu štete radi povrede ugovora. Pred tim sudom je sađanji tužitelj ustao prigovorom nenadležnosti, ali je i Prvostepeni sud i Apelacioni sud u Engleskoj odbio taj prigovor i našao da je na temelju spomenute klauzule nadležan,

i podjedno je dopustio obustavu postupka izvan Engleske.

Tužitelj je protiv tuženoga ustao tužbom pred Američkim prvostepenim sudom sa zahtjevom za naknadu štete koja mu je nastala prilikom oštećenja "Chaparrala". Tuženi je sa svoje strane istovremeno zahtijevao i da se postupak pred američkim sudom obustavi za vrijeme dok teče parnica u Engleskoj i, u zakonskom roku od 6 mjeseci od događaja, postavio zahtjev za ograničenje njegove odgovornosti.

Prvostepeni sud (District Court) odbio je zahtjev za obustavu postupka pred američkim sudom. Apelacioni sud 5. područja SAD potvrdio je prvostepenu odluku. Na to je tuženi vlasnik "Bremena" podnio žalbu sa zahtjevom da se stvar ponovo raspravi pred punim vijećem Apelacionog suda 5. područja. Žalba je odbijena sa 14 protiv 6 glasova u plenumu Apelacionog suda. Zahtjev za "certiorari" je Vrhovni sud SAD prihvatio i predmet ponovo raspravio, i s 8 protiv 1 glasa usvojio žalbu tuženoga iz slijedećih bitnih razloga:

Judikat koji je izrekao Predsjednik (Chief Justice) Vrhovnog suda Burger, kojemu se pridružilo 7 sudaca, polazi od navedenog činjeničnog stanja. On nalazi da razlozi koje je Apelacija navela za to da se isključi mogućnost da se obustavi postupak do odluke ugovorenog (dakle engleskog) suda nisu više danas mjerodavni, jer da postoji ovlaštenje američkog suda da odbije obustavu postupka, da za zadržavanje američke nadležnosti postoje razlozi: jer se događaj odigrao blizu američkih teritorijalnih voda, niz svjedoka boravi u području Meksičkog zaljeva, pregled broda i njegov popravak tu se odvio, materijalnoopravno bi tužitelj bio oštećen ako bi se parnica raspravila u Engleskoj, raspravljanje predmeta nekoliko tisuća milja daleko predstavljalo bi tegobu za tužitelja. Ti razlozi bi se po sebi i mogli prihvatiti kad bi se slijedio precedent Carbon Black Export, Inc. v. The Monrosa (1958) (glede kojeg je 1959. Vrhovni sud odbio certiorari), ali to danas više nije točno. I danas bi se mogla takva klauzula o nadležnosti odbiti onda kada bi ona bila utemeljena na prevarnim činima, ili kada bi bila nametnuta iz drugih pravno nevaljanih razloga, ali kod njenog prosudjivanja treba polaziti od činjeničnog stanja. Korektno bi se postupalo kad se ne bi, kao što je učinjeno, polazilo od toga da žalitelj-tuženi mora dokazati da nije nepravedno i nerazborito nametnuti provedenje klauzule u život, nego bi se moralo nametnuti tužitelju, protivniku žalitelja, da on dokaže da je nerazborito i nepravedno ("unreasonable and unjust") da se ta klauzula primijeni. Naime u vrijeme kada se sve više razvija međunarodna trgovina, i kada veliki broj američkih tvrtki posluje na čitavom svijetu, ne može se nametnuti svijetu da se ti poslovi odvijaju prema američkom pravu i pred američkim sudovima u slučaju

spora. Starije tendencije u tom pravcu bile su utemeljene na sasvim drugim pretpostavkama. Uostalom i broj svjedoka koji se nalaze u području Meksičkog zaljeva vjerojatno je jednak broju onih koji se nalaze ili su se nalazili na "Bremenu", a u svim tim slučajevima može se zamolnim putem obaviti preslušanje. Isto tako razlog da bi engleski sud prihvatio klauzule o neodgovornosti za nautičku krivnju i za štetu na tegljenom objektu, a što da bi bilo suprotno stajalištu o nevaljanosti takvih klauzula kod tegljenja u precedentu *Bisso v. Inland Waterways Corp.* (1955), otklanja Vrhovni sud. Smatra naime da se valjanost ugovorenog foruma može pobijati samo kad bi prihvaćanje takvog foruma suprotstavljalo vrlo jakim razlozima javnog poretka ("strog public policy"), a to u ovom slučaju ne dolazi u obzir. Međutim treba imati u vidu i to da takvi razlozi koji bi govorili protiv pravičnosti i razboritosti primjene izabranog foruma moraju nastati iza zaključenog ugovora. Stranka koja takvu ugovornu klauzulu pobija mora dokazati da bi ugovoreni forum bio tako težak za nju i tako nezgodan ("so gravely difficult and inconvenient") da ne bi mogla uspješno sudjelovati u raspravi, pa bi stoga bilo nezgodno, nepravedno ili nerazborito ("unfair, unjust, or unreasonable") da se takva stranka sili da se drži ugovora.

Prigovor tužiteljev da je tuženi time što je pokrenuo postupak za ograničenje odgovornosti pred američkim sudom priznao američku nadležnost Vrhovni sud odbija s razloga što je isticao rok za pokretanje toga postupka, pa je tuženi morao podnijeti takav prijedlog (koji je bio sasvim defenzivne prirode).

Zbog svega toga je Vrhovni sud vratio predmet na ponovno raspravljavanje u smislu istaknutih opazaka, naime ponovne ocjene ugovorne klauzule o nadležnosti s teretom dokaza na tužitelju da ima razloga (koje bi Vrhovni sud smatrao umjesnima) za njeno stavljanje van snage.

Sudac Douglas koji je glasao protiv toga rješenja opetovao je gore navedene razloge apelacione rješidbe, a naročito je naglasio da je tužitelj američki državljanin i da bi on materijalnopravno bio oštećen sudjenjem u Engleskoj.

(LLR 1972, str.315)

E.P.

Bilješka.-- Vrhovni sud SAD je u ovoj rješidbi zakočio tendenciju američkih sudova da otklanjaju klauzule o ugovornoj nadležnosti stranih sudova. Kod toga je izmijenio stajališta i iz takvih apelacionih presuda kod kojih ih Vrhovni

sud "certiorari" nije prihvatio. Medjutim precedenti nižih sudova ne postaju precedenti Vrhovnog suda kad Vrhovni sud otkloni certiorari, nego tek onda ako slučaj sam Vrhovni sud raspravi nakon podnesenog certioraria. U našem slučaju je Vrhovni sud iznio i to da se rješidbe apelacionih sudova (ima ih 11) medju sobom donekle razlikuju, pa je to bio razlog više da Vrhovni sud zauzme stajalište. Iz jedne bilješke u presudi vidi se da nije namjera Vrhovnog suda bila da time dira u stajališta judikature u pogledu ugovorne nadležnosti kod onih sporova kod kojih treba primijeniti COGSA 1936. Možda je najvažnije za novu tendenciju ono što je Burger C.J. rekao, a naime da se SAD ne mogu u sebe zatvoriti i da treba voditi računa o tome da historijski razlozi za to više ne postoje, jer se više ne posluje na lokalnom nego na svjetskom tržištu. Pretpostavka da strani sudovi ne djeluju jednako, dobro je, kako on kaže, "provincial attitude". Mislimo da će biti potrebno implikacije ove presude, možda i na području ugovora o iskorištavanju brodova, podvrći obimnijoj analizi i u nas.

E.P.

OKRUŽNI SUD SJEDINJENIH
AMERIČKIH DRŽAVA

(Južno okružje New York)

Presuda od 31.VII 1969.

Fabri Co. Inc. c/a Universal
Shipping Corporation; John W.
McGrath Corporation (Third party)

Prijevoz stvari morem - Oštećenje tereta nakon iskrcaja - Brodarova odgovornost za brigu o teretu za vrijeme prijevoza i sve do isporuke - Slagački posao - Slagačeva dužnost sastoji se samo u obavljanju onih radnji koje su navedene u ugovoru s naručiteljem slagačkog posla - Slagač nije dužan uskladištiti nezaštićeni teret u zatvorene prostorije ako nije za to dobio nalog od naručitelja i primio višu naknadu za takove usluge

Tužitelj Fabri Co. Inc. je primalac i vlasnik oštećenog tereta 45 koleta električno-varenih čeličnih cijevi, a tuženi je pomorski vozar Universal Shipping Corporation koji je izvršio pomorski prijevoz, a koji je od svoje strane podigao tužbu protiv slagača John W. McGrath Co. ukoliko vlasnik tereta uspije sa svojim zahtjevom.

Tužitelj je predao na prijevoz od Antwerpena do New Yorka 45 svežanja električno-varenih čeličnih cijevi brodom